

The author makes an attempt at highlighting the social factors present in this country which need to be considered while educating a professional; she also draws the reader's attention to the importance of considering the indirect influence of lingual and extra-lingual factors on the establishing of the professional qualities of the future specialist, which is necessary to pay attention to while compiling (renovating) the programmes of studying certain university subjects (language aspects) in higher educational establishments. Attention is also paid to the clarification necessity and the need for agreement between the demands to the level of mastering the language material in case of the high school-leaver and the demands set forth in case of the potential higher educational establishment student; as well as the demands in case of the university graduate which should be adjusted to those in case of the teaching practitioner. Secondary (high) education, higher education and professional activity in the sphere are viewed as the links of a single continuing process. Any changes happening or introduced in them at any of the stages have an immediate influence on all the three links. The author insists on improving the system of co-operation between home and European educational establishments, The British Council in Ukraine in particular.

Key words: lingual and extra-lingual factors, social aspect, preconditions of educating the ELT, European Recommendations, The British Council in Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2018 р.

Стаття прийнята до друку 30.03.2018 р.

Рецензент – д. пед. наук, проф. Шехавцова С. О.

УДК 378.147:005.336.2-024.63:81'243

М.В.Версєєва

**ЛІНГВОМЕТОДИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ
ІНТЕРАКТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ СУБ'ЄКТ-СУБ'ЄКТНОЇ
ВЗАЄМОДІЇ**

У сучасних соціально-економічних умовах, які характеризуються встановленням міжнародних контактів і співпраці, а також освоєнням нових технологій у різних сферах людської діяльності, освіта потребує вчителів, які компетентно володіють іноземними мовами. У зв'язку з цим постає питання про підготовку вчителя іноземної мови нового покоління, який повинен мати такі особистісні якості, як комунікативна культура, професійна самостійність, мобільність, здатність до самовдосконалення, відповідальність за якість праці. Усе це вказує на необхідність формування професійних компетентностей у майбутніх учителів

іноземної мови, які є інтегральними характеристиками людини, що визначають здібності по рішенню завдань і проблем, які виникають у реальних ситуаціях професійної діяльності із застосуванням знань, життєвого досвіду, цінностей та схильностей.

Перспективи інтенсивного розвитку вищої освіти, які спрямовані на формування професійних компетентностей майбутніх учителів іноземної мови, потребують пошуку і впровадження нових підходів до змісту та організації навчального процесу із використанням сучасних форм, методів, засобів і технологій. На сучасному етапі серед сукупності професійних компетентностей, які мають бути сформовані під час навчання, одне із важливих місць займає інтерактивна компетентність, яка потрібна для успішної іноземної професійної діяльності майбутніх учителів іноземної мови. Принципово важливо, щоб ця компетентність була сформована на рівні міжособистісних стосунків, засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії, мета якої – досягти взаєморозуміння і співпраці на основі обміну інформацією в спільній діяльності.

Дослідження інтерактивної компетентності пов'язано з іменами таких учених, як Н. Баграмова, Л. Босова, Б. Ломов, О. Макаренко, Є. Полат, О. Пометун, Дж. Равен, М. Радишевська, А. Хуторської та багатьох інших. Процес організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії в педагогічній діяльності репрезентовано в працях провідних учених К. Абульханової-Славської, Б. Ананьєва, О. Анісімова, А. Деркач, О. Ліннік, О. Осницького, В. Петровського та ін.

Незважаючи на теоретичні і практичні розробки цієї проблеми вченими, умови, які необхідні для формування інтерактивної компетентності у майбутніх учителів іноземної мови освітлені недостатньо і тому залишаються актуальними. Багатовекторність навчального процесу вимагає ретельного підходу до лінгвометодичних умов, у яких відбувається формування інтерактивної компетентності засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Мета статті – визначити та науково обґрунтувати лінгвометодичні умови формування інтерактивної компетентності в процесі підготовки майбутніх учителів іноземної мови засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв'язати наступні **завдання**: 1) вивчити існуючі погляди на проблему інтерактивної компетентності в навчальному процесі; 2) охарактеризувати лінгвометодичні умови формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

Інтерес до інтерактивної компетентності як однієї з ключових компетентностей майбутніх учителів іноземної мови пов'язаний із орієнтацією на нові цілі освіти, зміною методів і форм навчального процесу, активізацією діяльності майбутніх учителів іноземної мови в процесі навчання, наближенням тем, що вивчаються, до реального життя,

і пошуком шляхів вирішення виникаючих проблем в оволодінні навичками іноземної мови засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії. На думку М. Радишевської, інтерактивна компетентність майбутніх учителів іноземної мови характеризується оволодінням системою знань в області суб'єкт-суб'єктної взаємодії, усвідомленням необхідності побудови навчального процесу на основі взаємодії його головних суб'єктів, наявністю позитивного досвіду такої взаємодії і навчання майбутніх учителів іноземної мови методам і прийомам взаємодії в навчальному процесі [Радишевська 2015: 64].

О. Сидорук вказує, що лінгвометодичними умовами формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів іноземної мови виступають явища, які обумовлюють навчальний процес. Передусім, це методи, форми організації навчання і іншомовного спілкування в їх поєднанні та цілісності [Сидорук 2013: 207]. Лінгвометодичні умови впливають на змістовну і організаційну сторони навчального процесу і торкаються усіх його структурних елементів: того, хто навчається і того, хто вчить, змісту навчання, цілей навчання та засобів іншомовної комунікації. Також, лінгвометодичні умови пов'язані з усіма структурними компонентами навчального процесу: цільовим, змістовним, результативним, але у найповнішій мірі з його організаційною і діяльнісною сторонами.

Як стверджує О. Ліннік, усі форми організації навчального процесу можна визнати ефективними тільки тоді, коли вони пройшли суб'єктивне оцінювання з боку викладача і майбутніх учителів іноземної мови. Враховуючи суб'єкт-суб'єктну взаємодію, лінгвометодичні умови можуть створюватися і вибиратися з ініціативи викладача і майбутніх учителів іноземної мови, проте регулятивна і управлінська функція у створенні та відборі умов належить викладачеві. Умови є зовнішніми, тобто об'єктивними по відношенню до майбутнього викладача іноземної мови, але підлягають його суб'єктивному сприйняттю [Ліннік 2016: 35 – 36]. Лінгвометодичні умови створюються організаторами навчального процесу і підлягають ретельному відбору з точки зору доцільності та ефективності. Розробка лінгвометодичних умов ставить перед собою мету максимально збільшити продуктивність навчального процесу, знайти шляхи його найбільш ефективного перебігу. Тому лінгвометодичні умови повинні мати цілеспрямований характер для досягнення результатів у викладанні, навчанні, засвоєнні і вихованні, доводячи свою ефективність.

За визначенням В. Сідельнікової та І. Ремзі, лінгвометодичні умови формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів іноземної мови повинні мати постійний і системний характер та бути спрямованими до того, що:

1) суб'єкти процесу формування інтерактивної компетентності включені у спільну діяльність, яка охоплює різні форми організації навчального процесу і регулюється спільною метою – досягти

максимально високого рівня сформованості інтерактивної компетентності засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії;

2) форми організації навчального процесу включають у себе традиційні та інноваційні методики, які передбачають формування навичок поведінки в ситуаціях, пов'язаних із використанням іноземної мови;

3) форми аудиторної і самостійної роботи організуються таким чином, щоб вони викликали інтерес і позитивні емоції з боку майбутніх учителів іноземної мови;

4) викладач стає партнером, помічником, соратником для майбутнього вчителя іноземної мови в процесі розвитку його інтерактивної компетентності;

5) майбутній учитель іноземної мови стає повноправним учасником навчального процесу і набуває інтерактивну компетентність;

6) майбутні вчителі іноземної мови включені не тільки в аудиторну, але і в активну самостійну роботу, яка компенсує час, що відведений для вивчення іноземної мови;

7) враховуються індивідуальні та особистісні характеристики майбутніх учителів іноземної мови [Сідельнікова, Ремзі 2014: 318].

Орієнтуючись на особистісні характеристики, до розвитку яких прагне сучасна інноваційна методика викладання іноземної мови, формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів іноземної мови та відповідні їй підходи і чинники стимулюють навчальний процес. М. Черезова та О. Шестакова пропонують розділити лінгвометодичні умови на такі групи в залежності від їх цільового призначення: мотиваційні, змістові, спільні та діяльні [Черезова, Шестакова 2016: 251].

Мотиваційні умови формування інтерактивної компетентності – це дії, спрямовані на підвищення мотивації засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії [Черезова, Шестакова 2016: 251]. Вони включають у себе:

1. Наочність, яка трактується як:

- автентичність текстів для читання, письма чи аудіювання, які використовуються на аудиторних заняттях і для самостійної роботи;

- наближеність модельованих навчальних ситуацій до ситуацій реального спілкування і можливість привласнити отримані знання шляхом формування власного досвіду іншомовної комунікації;

- свідомість як усвідомлення природності і невимушеності процесу комунікації іноземною мовою, міжкультурне усвідомлення;

- ситуації досягнення, що дозволяють порівнювати попередній і новий досвід.

2. Доступну складність, яка передбачає активізацію розумових і пізнавальних процесів, затрату зусиль і досягнення результату.

3. Проблемність, яка розуміється як постановка практичного завдання, коли існує можливість не тільки відпрацювати лексичні і граматичні явища за заданим алгоритмом, але і виконати додаткові пошукові завдання. Залежно від етапу навчання вони можуть

варіюватися від самостійно складених пропозицій, діалогів і текстів до виконаних проектів і творчих завдань. Передбачається, що елемент проблемності буде включений до кожного заняття з іноземної мови.

4. Емоційність, яка передбачає відкритий, позитивний характер спілкування викладача із майбутніми вчителями іноземної мови, їх щире зацікавлення у суб'єкт-суб'єктній взаємодії.

5. Рефлексивний компонент кожного заняття, який дозволяє налагодити ефективний зворотний зв'язок, що включає в себе оціночні судження викладача та майбутніх учителів іноземної мови, систематичну фіксацію досягнень та успіхів, аналіз труднощів.

Змістовні умови формування інтерактивної компетентності – це форми і методи формування та закріплення інтерактивної компетентності засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії [Черезова, Шестакова 2016: 252]. Вони включають у себе:

1. Динаміку, темп, чергування, взаємозамінність і логічний зв'язок між формами і видами роботи, видами мовленнєвої діяльності, командною та індивідуальною роботою.

2. Модульне вивчення розділів з опорою на єдиний основний підручник та використанням додаткового матеріалу, що активізує сприйняття.

3. Відмова від зайвої теоретизації на користь практичного засвоєння знань, умінь та навичок.

4. Самостійну роботу майбутніх учителів іноземної мови, організовану таким чином, щоб охопити максимально можливий обсяг текстового матеріалу, який майбутній учитель іноземної мови в змозі засвоїти без допомоги викладача, але з опорою на раніше сформовані навички, задані алгоритми, методичні рекомендації щодо виконання того чи іншого виду роботи і з можливістю використовувати як заучування, так і творчу обробку використовованого текстового матеріалу.

5. Вправи на випередження, які містять нові граматичні та лексичні явища, про які майбутній учитель іноземної мови самостійно може отримати перше уявлення, порівнявши їх із раніше вивченими, і виявивши їх закономірність, перш ніж вони будуть пояснені викладачем.

6. Психологічна готовність майбутніх учителів іноземної мови до контрольних завдань на кожному занятті. Такі контрольні завдання слід проводити в формі непередготовленого письмового перекладу, що містить лексичні та граматичні явища, вивчені на попередніх заняттях чи відпрацьовані вдома, коли речення для перекладу диктуються на рідній мові, а їх запис проводиться іноземною мовою. Ця форма контролю є найбільш доцільною та ефективною, оскільки дозволяє задіяти всю групу, виключає списування і проводиться у високому темпі, що дозволяє заощадити аудиторний час.

Спільні умови формування інтерактивної компетентності – це активна участь майбутніх учителів іноземної мови в навчальному процесі

засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії [Черезова, Шестакова 2016: 252]. Вони включають у себе:

1. Групову (командну) роботу, яка передбачає розподіл сил і ролей учасників групи, дискусію, співпрацю та змагання. Роль викладача при цьому: спостерігач або модератор.

2. Участь викладача в модельованих ситуаціях на правах дійової особи.

3. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладача і майбутніх учителів іноземної мови, відмова від авторитарного, а також ліберального стилю іншомовного спілкування на користь ділового стилю.

4. Самостійний вибір майбутнім учителем іноземної мови певних завдань і шляхів їх вирішення.

Діяльні умови формування інтерактивної компетентності – це створення ситуацій діяльності, наближених до ситуації реального іншомовного спілкування засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії [Черезова, Шестакова 2016: 253]. Вони включають у себе:

1. Поєднання традиційних методів, які підтвердили свою ефективність, із технологіями, спрямованими на формування професійно-орієнтованих навичок і вміння адаптуватися у професійному середовищі.

2. Використання сучасних інформаційних технологій на заняттях з іноземної мови.

3. Використання автентичних текстів для читання та аудіювання таким чином, щоб майбутній учитель іноземної мови мав можливість максимально наблизитися до культури країн, що вивчаються.

4. Розробку і цілеспрямоване використання на заняттях з іноземної мови комунікативно-діяльнісних ситуацій, таких як імітаційно-рольове моделювання, проектні методи, тощо.

5. Стимулювання пошукової діяльності майбутніх учителів іноземної мови та формування навичок дискутувати, синтезувати, аналізувати та інтерпретувати інформацію, критично мислити, приймати рішення.

Таким чином, у сучасному навчальному процесі методика викладання іноземної мови приділяє значну увагу активним методам і формам роботи, які направлені на формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Інтерактивна компетентність передбачає наявність у майбутніх учителів іноземної мови готовності до виявлення компетентності, володіння сукупністю знань про зміст компетентності, накопичення досвіду компетентності в різноманітних стандартних і нестандартних ситуаціях, вираження ставлення до змісту компетентності, застосування емоційно-вольової регуляції процесу і результату прояву компетентності. Інтерактивна компетентність представляє не тільки навчальний, а й особистісний інтерес, оскільки вивчення іноземної мови сприяє як особистісному розвитку, так і

професійній конкурентоспроможності майбутнього вчителя іноземної мови. У сучасних умовах при формуванні інтерактивної компетентності існує необхідність застосовувати засоби суб'єкт-суб'єктної взаємодії, що супроводжують процес вивчення і викладання іноземної мови. Тому лінгвометодичні умови формування інтерактивної компетентності передбачають максимальне посилення активності майбутнього вчителя іноземної мови як суб'єкта навчального процесу, його учасника і співавтора.

Дане дослідження не вичерпує всіх аспектів цього важливого питання, тому до подальших напрямків дослідження вважаємо за доцільне віднести аналіз професійної компетентності сучасного вчителя.

Література

Ліннік 2016 – Ліннік О. О. Система підготовки майбутнього вчителя до організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії з учнями початкової школи : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Ліннік Олена Олегівна. – Старобільськ, 2016. – 520 с.;

Радишевська 2015 – Радишевська М. М. Формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів гуманітарних спеціальностей в процесі професійної підготовки : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Радишевська Марія Миколаївна. – Житомир, 2015. – 306 с.;

Сідельнікова, Ремзі 2014 – Сідельнікова В. К., Ремзі І. В. Інтерактивне навчання як важливий чинник формування професійної компетентності майбутнього фахівця / В. К. Сідельнікова, І. В. Ремзі // Наукові записки кафедри педагогіки. – 2014. – № 37. – С. 315 – 319.;

Сидорук 2013 – Сидорук О. Ю. Формирование интерактивной компетентности у будущих преподавателей иностранного языка / О. Ю. Сидорук // Наука і освіта. – 2013. – № 5. – С. 44 – 47.;

Черезова, Шестакова 2016 – Черезова М. В., Шестакова Е. С. Педагогические условия формирования иноязычной коммуникативной компетентности у студентов неязыкового ВУЗа / М. В. Черезова, Е. С. Шестакова // Филологические науки. – 2016. – № 2. – С. 244 – 255.;

Gough 2012 – Gough B. Subjectivity in Psychological Science : From Problem to Prospect / Brendan Gough, Anna Madill // Psychological Methods. – 2012. – Vol. 17. – № 3. – P. 374 – 384.

Веремєєва М.В. Лінгвометодичні умови формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

У статті представлені лінгвометодичні умови формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів іноземної мови засобами суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Було визначено, що інтерактивна компетентність необхідна для успішної іншомовної професійної діяльності майбутніх учителів іноземної мови та повинна бути сформована на рівні міжособистісних стосунків, засобами суб'єкт-

суб'єктної взаємодії. Охарактеризовано, що орієнтуючись на особистісні характеристики, до розвитку яких прагне сучасна інноваційна методика викладання іноземної мови, формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів іноземної мови та відповідні їй підходи і чинники стимулюють навчальний процес. У роботі були науково обґрунтовані лінгвометодичні умови, які в залежності від їх цільового призначення поділяються на мотиваційні, змістові, спільні та діяльні. Було зазначено, що лінгвометодичні умови формування інтерактивної компетентності майбутніх учителів іноземної мови повинні мати цілеспрямований характер для досягнення успішних результатів у викладанні, навчанні і вихованні.

Ключові слова: лінгвометодичні умови, інтерактивна компетентність, майбутні учителі, іноземна мова, суб'єкт-суб'єктна взаємодія.

Веремеева М. В. Лингвометодические условия формирования интерактивной компетентности будущих учителей иностранного языка средствами субъект-субъектного взаимодействия.

В статье представлены лингвометодические условия формирования интерактивной компетентности будущих учителей иностранного языка средствами субъект-субъектного взаимодействия. Было определено, что интерактивная компетентность необходима для успешной иноязычной профессиональной деятельности будущих учителей иностранного языка и должна быть сформирована на уровне межличностных отношений, средствами субъект-субъектного взаимодействия. Охарактеризовано, что ориентируясь на личностные характеристики, к развитию которых стремится современная инновационная методика преподавания иностранного языка, формирование интерактивной компетентности будущих учителей иностранного языка и соответствующие ей подходы и факторы стимулируют учебный процесс. В работе были научно обоснованы лингвометодические условия, которые в зависимости от их целевого назначения делятся на мотивационные, содержательные, совместные и деятельностные. Было отмечено, что лингвометодические условия формирования интерактивной компетентности будущих учителей иностранного языка должны иметь целенаправленный характер для достижения успешных результатов в преподавании, обучении и воспитании.

Ключевые слова: лингвометодические условия, интерактивная компетентность, будущие учителя, иностранный язык, субъект-субъектное взаимодействие.

Vieremieieva M. V. Linguomethodological conditions for the formation of interactive competence of future teachers of a foreign language by means of subject-subject interaction.

The article deals with linguomethodological conditions for the formation of interactive competence of future teachers of a foreign language by means of subject-

subject interaction. It is determined that interactive competence is necessary for the successful foreign language proficiency of future teachers of a foreign language and should be formed at the level of interpersonal relations by means of subject-subject interaction. It is characterized that the formation of the interactive competence of future teachers of a foreign language and its corresponding approaches and factors stimulate the learning process due to the fact that the modern innovative language teaching methodology tends to the development of personal characteristic features of future teachers of a foreign language. The linguomethodological conditions that are divided into motivational, substantial, joint and activity-based depending on their purpose have been scientifically grounded. It is noted that the linguistic methods of forming the interactive competence of future teachers of a foreign language should be purposeful in order to achieve successful results in teaching, learning and training.

Key words: linguomethodological conditions, interactive competence, future teachers, foreign language, subject-subject interaction.

Стаття надійшла до редакції 02.04 2018 р.

Стаття прийнята до друку 04.04.2018 р.

Рецензент – д. пед. н., проф. Шехавцова С. О.

УДК 378.147:371.314.6:159.955.1

Н. А. Бараненкова, Ю. В. Шевченко

**РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ НА ЗАНЯТТЯХ З
ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ
ЗАСОБАМИ МЕТОДУ ПРОЕКТІВ**

В умовах реформування вищої освіти в Україні особливого значення набуває необхідність якісної підготовки висококваліфікованих спеціалістів, конкурентоздатних не тільки на теренах рідної держави, а й в європейському та світовому просторі. Процес євроінтеграції надає широкі можливості для працевлаштування випускників вишів, і знання іноземної мови за професійним спрямуванням є нагальною потребою. Але на сучасному етапі важливим стає не тільки наявність у молодого фахівця певного багажу знань, особистісних якостей та здібностей, а здатність критично мислити, застосовувати ті чи інші компетентності в роботі. У цьому зв'язку актуальність проблеми полягає у пошуку таких методів навчання, які активізували б комунікативну, пізнавальну й творчу діяльність студентів, озброюючи їх знаннями та вміннями, необхідними для користування іноземною мовою у професійній діяльності, і водночас спонукали б до креативності у вирішенні завдань, самостійності та автономії у навчанні. На нашу думку, найефективніше реалізує це завдання метод проектів.